Pakhtunkhwa پښتونخوا

دپښتنو ټولنیز ولسولیز ګوند خپرونه

۱۶ مه ګڼه ۱۹۹۵ کال

Jahrg./vol:1995/ 9 nummer/ no: 16

PASHTOONKHWA / PASCHTUNCHWA

ORGAN DER SOZIALDEMOKRATISCHEN
Paschtunchwa/Afghanistan- PARTEI DER PASCHTUNEN

ORGAN OF THE PASHTOONS SOCIAL
DEMOCRATIC PARTY (PSDP) - Pashtunkhwa/Afghanistan

V.S.I.P / Responsible for contents

DR. KABIR STORI
RICHARDSTR. 5
50389 Wesseling - Germany
Tel.: 0049 2236 83463

Editorial Board /Redaktion د خپرونې جرګه:

Ali Khan Mahsood	علي خان محسود (مسيد)
Hedayat Bangash	هدايت الله خان بنګښ
Mabariz Zapi	خان محمد مبارز ځاپی
Aziz Sarshar	عزيز سرشار
Nasir Stori	نصير ستوری اپسپزی
Gul Ghutai Kunarai	ګل غوټۍ کونړۍ

www.pashtoonkhwa.com
pashtoonkhwa@gmail.com
psdp@gmx.net

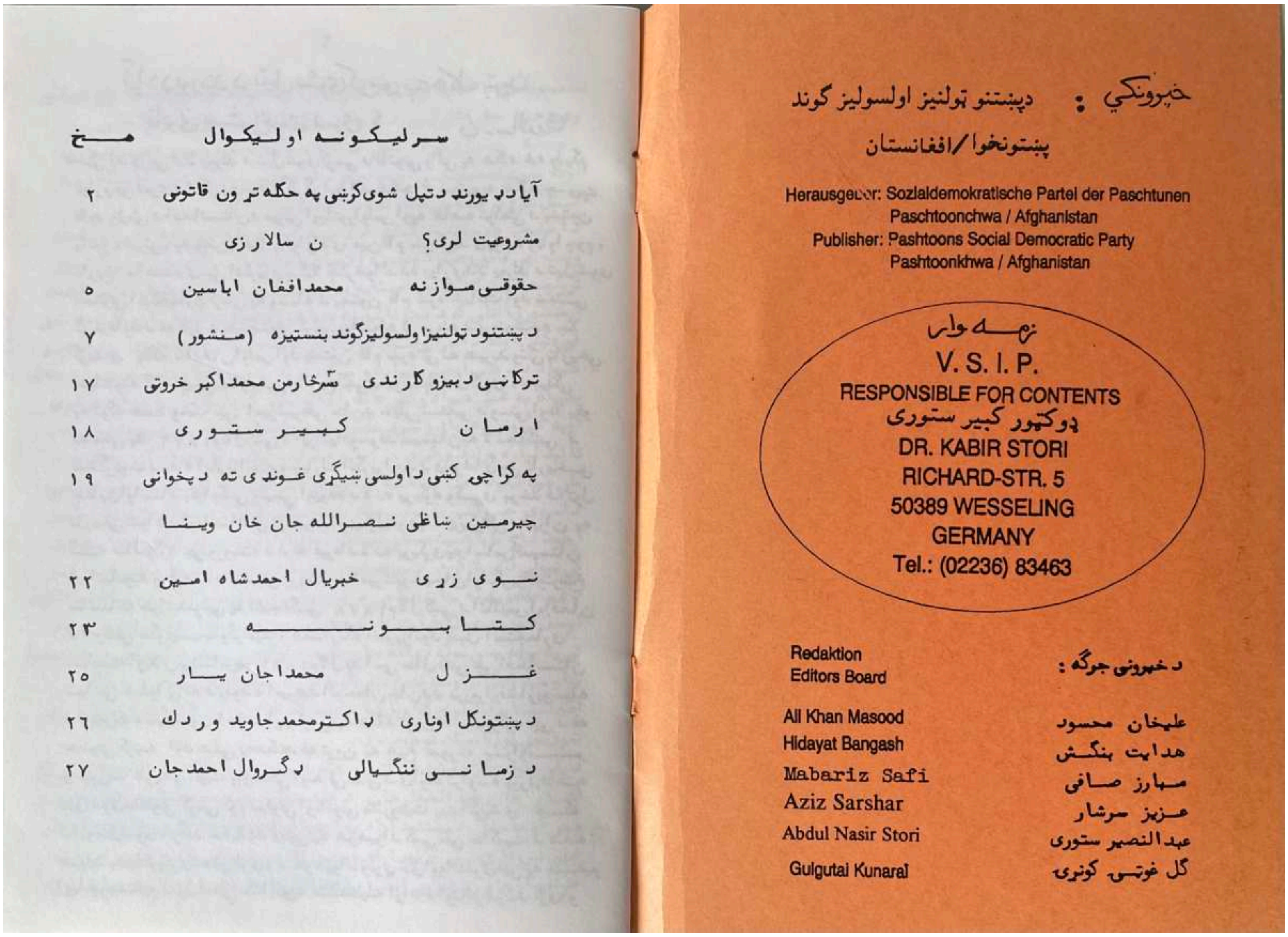

سرليکونه او ليکوال — مخ

آيا د يورند دتپل شوی کړښی په حکله تړون قانونی مشروعيت لری؟	ن سالارزی	۲
حقوقی موازنه	محمدافغان اباسين	۵
د پښتنود تولنيزا ولسوليزګوند بنستيزه	(منشور)	۷
ترکانی د بيزو کارندی	ښرځارمن محمداکبر خروتی	۱۷
ارمان	کبير ستوری	۱۸
په کراچۍ کښی د اولسی ښيګړی غوندی ته د پخوانی چيرمين ښاغلی نصرالله جان خان وينا		۱۹
نوی زړی	خبريال احمدشاه امين	۲۲
کتابونه		۲۳
غزل	محمداجان يار	۲۵
د پښتونګل اوناری	ډاکترمحمد جاويد وردک	۲٦
د زمانی ننګيالی	ډګروال احمدجان	۲۷

خپرونکي : د پښتنو تولنيز اولسوليز ګوند
پښتونخوا/افغانستان

Herausgeber: Sozialdemokratische Partei der Paschtunen
Paschtoonchwa / Afghanistan
Publisher: Pashtoons Social Democratic Party
Pashtoonkhwa / Afghanistan

زمه وار
V. S. I. P.
RESPONSIBLE FOR CONTENTS
ډوکتور کبير ستوری
DR. KABIR STORI
RICHARD-STR. 5
50389 WESSELING
GERMANY
Tel.: (02236) 83463

Redaktion
Editors Board

د خپرونی جرګه :

Ali Khan Masood	عليخان محسود
Hidayat Bangash	هدايت بنګښ
Mabariz Safi	مبارز صافی
Aziz Sarshar	عزيز سرشار
Abdul Nasir Stori	عبدالنصير ستوری
Gulgutai Kunarai	ګل غوټی کونړی

آیا د ډیورنډ د تپل شوي کرښې په هکله تړون قانوني مشروعیت لري؟

ن ـ سالارزی

مخکې له دې چې د ډیورنډ د تپل شوې کرښې د قانوني والي په هکله څه ولیکم غواړم چې لمړی د انګریزي ښکیلاک ګرځوا لند هغه د ښمنۍ په هکله چې په عام ډول ئې د افغانستان د میړنی او باتورا ولس او په خاصه توګه ئې د پښتون باتور، غیرتي، په وطن، اسلام او آزادی مین قام سره کړیدی یو څه رڼا واچوم.
تاریخ شاهد دی چې انګریزی ښکیلا ګرځواك نه یوازې د ډیورنډ د تپل شوې مصنوعي استعماری کرښې په وسیله د پښتون قام سره خیانت او دښمني کړیدهاو د غه تپل شوې مصنوعي کرښې پواسطه ئې ورونه د ورونو څخه جلا کړیدی بلکه د افغان اولس او د پښتون قام سره ئې نه هیریدونکې تاریخي خیانتونه کړیدي چې ساري ئې په تاریخ کښې ډیر کم لیدل کیږي. د بیلګې په توګه هغه وخت چې امیرشیرعلی خان د خپلې شخصي دوستۍ او علایقو له مخې په ۱۸۷۲ م کال کښې د ایرانیانو سره د سیستان په لانجه کښې د منځګړتوب د نده انګریزانو ته وسپارله انګریزان د دې پرځای چې تاریخي حقایق او اسناد په پام کښې ونیسي او یو عادلانه پریکړه وکړي برخلاف تول تاریخي شواهدا او اسنادئې ترخپولاندې کړل او خپله پریکړه ئې د ایران په ګټه صادر کړه چې وروسته د دغه غیرعادلانه پریکړې په اساس د سیستان ایرانیانو ته ورکړه، د دې پیښې وروسته د امیرشیرعلیخان او انګریزانو ترمنځ مناسبات خراب شو چې په نتیجه کښې ۱۸۷۸ م کال کښې د انګلیس او افغان د دوهمې جګړې سبب وګرځید. همدا رنګه انګریزانو د خپل استعماری سیاست او پلان پر اساس په ۱۸۹۳ م کال په داسې حال کښې چې افغانستان سیاسي خپلواکي نه درلوده امیرعبدالرحمان خان د ډیر زور او فشار پوسیله د ډیورنډ د تپل شوې استعماری کرښې په هکله تړون ته مجبور کړه چې د غه مصنوعي کرښه او د هغې په هکله دغه تړون په هیڅ صورت براولس پښتون نه خو په رسمیت پیژندلی او نه ئې منلی دی او نه تراوسه پورې د غه تپل شوې مصنوعي کرښې کوم حقوقي او قانوني مشروعیت پیدا کړیدی ځکه دا یومنل شوې څرګند حقیقت دی چې په هرهیواد کښې ملي حاکمیت د هغه هیواد په خلکو پورې تعلق لري، د هرهیواد وګړي حق او واك لري چې په مستقیم او یا غیرمستقیم ډول د ملي مسائلو په هکله خپله اراده او نظر څرګند کړي او

تصمیم ونیسي. که په یو هیواد کښې یو تن او یا څو تنه هرڅومره مقتدر او زورور وي د دې حق نه لري چې د نړیوالو بین المللی منل شوو اصولو پر اساس
په ځانګړې توګه د ملي مسائلو په هکله تصمیم ونیسي او پریکړې وکړي او که چیرې تصمیم ونیسي نو هیڅوك د شخصي پریکړو په عملي کولو مکلف نه ګڼل کیږي تر هغو چې ملت نه وي تائید کړي.
دا حقیقت هرچا ته څرګند دی چې د نړۍ د هیوادونو غوښ ډیره کې څه وخت چې د نورو هیوادونو سره اقتصادي، تجارتي، کلتوری، فوځي او نور تړونونه لاسلیك کوي نو په مستقیم او یا غیرمستقیم ډول سره د خپل اولس تائید او منظورۍ اخلي که د ملت تائید نه وي اخستل شوي نو قانوناً اجرائي بڼه نشي غوره کولی او نه د اجرا وړ ګڼل کیږي، چې د ملت د تائید او منظورۍ بڼه د هر هیواد د ذهنی او عیني شرایطو سره سم په بیلو بیلو شکلونو صورت نیسي د مثال په توګه په ځینې هیوادو کښې عامه رای اخستنې (ریفرنډوم) ته وړاندې کیږي او په ځینو نورو هیوادو کښې د خلکو منتخبو استازو څخه جوړ شوي پارلمان ته د تائید لپاره وړاندې کیږي. زمونږ په لرغوني او تاریخي هیواد کښې همیشه د ملي مسائلو حل په هکله یو تاریخي منل شوی دود او دستور موجود دی چې د لویې جرګې په نوم سره یاد یږي میرویس نیکه او د لوی افغانستان مؤسس احمد شاه بابا همیشه د ملي مسائلو د حل لپاره لويې جرګې رابللي دي او تصمیم ئې نیولی دی لاکن د ډیورنډ د مصنوعي کرښې تړون د لمړۍ ورځې څخه تر دې وخته پورې نه یوازې دا چې د کوزې او برې پښتونخوا د اوسیدونکو له خوا تائید او منل شوی ندی بلکه د ابتدا څخه تراوسه پورې د دغه استعماري تړون پرضد ئې په پرله پسې توګه فعاله مبارزه کړیده او کوي ئې. حتی د کوزې او برې پښتونخوا یو اوسیدونکي تراوسه نده منلې او نه ئې په رسمیت پیژندلې ده بلکه د افغانستان د ټولو جرګو او پارلمانونو له خوا د غه تړون په کلکه غندل شوی او رد شوی چې ټول اسناد موجود دی.
د بلې خوا په کوزه پښتونخوا کښې د هند د نیمې وچې د ازادۍ د تحریك مشر او اتل خان عبدالغفارخان د هندي ګاندي چې سرمیو ځای د هند د نیمې وچې او خاصتاً د پښتنو د ازادۍ او یووالي لپاره د مبارزې بیرغ اوچت او هلې ځلې شروع کړې چې د غه د ازادۍ تحریك د یوې ورځې څخه بلې ورځې ته غښتلی او پیاوړی شو چې انګریزی اشغالګرو د مقابلې توان د لاسه ورکړه او

په ۱۹٤۷ م کال مجبور شول چې د هند د نیمې وچې خپلواکي په رسمیت وپیژني. همدا رنګه د انګریزانو او هندوانو د خبرو اترو په جریان کښې موافقه (تړون) وکړه چې د هند د نیمې وچې د ازادۍ پوخت کښې به د ریځایه رای اخستنه (ریفرنډوم) کیږي او د وټونو لپاره به دری صُندوقونه ایښودل کیږي چې یو په د هندوانو بل به د پاکستان او دریم صُندوق به د پښتنو لپاره وي ترڅو چې د هند د نیمې وچې اوسیدونکي وکولی شي چې خپل برخلیك په خپله وټاکي. د لته باید په تأسف سره وویل شي چې انګریزانو او هندوانو د پښتون اولس سره ستر خیانت وکړ په خپله وعدو او قرارداد ئې وفا ونه کړه او د دریم صُندوق د ایښودلو څخه چې په پښتون پورې مربوط وه ډډه وکړه چې پدې اساس په ۱۹٤۷ م کال د هند د نیمې وچې د ازادۍ پوخت کښې د انګریزانو او هندوانو ګډ پلان پواسطه د کوزې پښتونخوا پښتانه د خپل برخه لیك د ټاکلو څخه محروم پاتې شو مګر د همغه وخت څخه تراوسه پورې د پښتنو د ازادۍ غورځنګ ادامه لري او تر هغو به د غه تحریك او غورځنګ جاری وي ترڅو چې خپل مرام ته رسیدلی نه وي.
د رنو لوستونکو د پورته دلایلو او شواهدو څخه په ډاګه څرګندیږي چې د ډیورنډ تپل شوې مصنوعي کرښې په هکله تړون هیڅ ډول حقوقي او قانوني مشروعیت نه درلود او نه ئې په راتلونکی کښې لري. زه د پښتنو د ټولنیز او لسولیزګوند د مشرتابې د غړو او په خاص ډول د ګوند د مشرښاغلی ډاکتر کبیر ستوری د ۱۹۹۳ م کال د هغه ابتکار او وړاندیز قدرداني کوم چې یو ځل بیائې په ډاګه د دغه استعماری تړون باطلید ل اعلان کړل په پای کښې د دې خبرې یادوونه ضروری ګڼم چې اوس پښتانه د تاریخ په حساسو شیبو کښې واقع دي که پښتون قام او پښتانه اوبیدار نشي او په خپلو منځو کښې د نفاق او تربګنۍ څخه لاس وانخلی او یو موټی نشي نو ټول تاریخي افتخارات او ویاړنې به مو د خاورو سره برابری شي
پښتنو ورونو او سرلا هم وخت دی د غفلت د خوب څخه راپاڅئ او هغه کسانو ته چې ستاسو د نابودۍ لپاره ئې ملا تړلې ده د خپلو میرنیو نیکونو او پلرونو په څیر داسې سخت ګذار ورکړئ چې بیا هیڅکله ستاسي لورته په بدنیت او نظرونه ګوری، دا د یو تن او یا څو تنو کار ندی بلکه د دې کار لپاره د براو کوز کلك اتفاق، اتحاد او ګډ وهلو ځلوته ټینګ ضرورت لیدل کیږي.

قومیت او ملیت "پاتې برخه"

له پیښور څخه
محمد افغان "آباسین"

حقوقي موازنه

د ملت په جوړښت او استحکام کښې تعادل او موازنه ساتل ډیر اهم او ضروری دی د انصاف او عدالت حکم دادی چې پدې باب کښې به ضرور د لږکي او ډیره کي خیال ساتل کیږي. دا صریح ظلم دی چې حقوقي مقسوم علیه به د واړه خواوته په یوه توله وي، پدې کښې د ادعا او اقتضا تول پکار دی چې د حرص او حیواني جذبې سره څومره رابطه لري ځکه حرص او حیواني جذبه هیڅکله هم د انصاف او عدالت حکمراني نه مني. په هرحال که چیری حقوقي توازن له نظره پریوځي د ډیرو محرومیتونو سلسله به پیل شي او دا تاثر به پیدا شي چې د انصاف او عدالت پرځای څه نوی لوبه روانه ده.
که چیری د اوړو سره د هغې د وزن په مقدار مالګه هم ګډه کړی شي یا د یوې کیلو غوښې سره په همدومره وزن مرچ مصاله هم واچولی شي څوك داسې شته چې هغې ته کتغ او یا ډوډۍ ووائي؟ حالانکه د مساوات او برابرۍ لفظي مفهوم خو دادی چې د یوه مرکب ټول اجزاوې په یوه اندازه وي کم او زیات دې پکې نه وي او سرکهٔ چیرې د دې تعامل مطابق یو مرکب تیار شي ایا د غه مرکب به مقصدی وي او که نه؟. د جدید میډیکل (طب) او قدیم طب ټولې دوائیانې (درملونه) ترکیبي وي، خو په هغې کښې یو توکي ضرور زیات او غالب وي چې هغه د مریض د جراثیمو (مکروب) په قابو کولو او لاندې ایستو کې ګټور او مثبت کردار لری نو ځکه نوموړی ترکیب د غالب عنصر په نوم وي د ترکیب نورا جزاد هغه معاون او مرستیال وي. مطلب دادی چې په یوه قوم کښې مختلف خلك ابا د وي خو تمدن غالب قوم ته منسوب وي نور طبقات او قبیلې د دغه تمدن په جوړښت کښې د خپل حالت مطابق حصه اخلی مونږ د مساوات تردید نه کوو بلکه دا تاکید کوو چې د مساوات معنوی مفهوم دې وکارول شي که نه نو بلـه طریقه به د کترۍ د احساس رجحان پیدا کړي. د انساني نفسیاتو په رڼا کښې دا ویلی شي چې هیڅوك هم د چانه په څه کښې ځان کم نه ګڼي بلکه که څوك ئې کم وګڼي مقابله ورسره کوی تر هغې چې یوه فیصله وکړی شي.

نواوس د حقوقي موازنې پوره پوره اندازه ولګيده او د ې ثبوت وشوچې انصاف اوعدالت څه د ی . د ثقافتي حقوقو په سلسله‌کښې د هيڅ قسم ملحوظاتو خيال نه ساتل‌کيږي ځکه ثقافت د قوم اوټولنې عنوان اومعرفت وي که پدې کښې هم د حلا تو ايجاب ته وکتل شي نونتيجه به ئې د پرد ويود غرضي خواهشاتوښکار کيدل وي . د اقتصادي کمزورتيا علاج کيداى‌شي خو که ثقافت (کلتور) له منځه لاړشي او يا د پرديو د تاثيراتوپه بهيرکښې لا هوشي نوهم زيانيدلي اوهم شرميدلي .

د اتيک د ه چې په يوه ملك کښې به مختلف خلك اباد وي خو " چې اوسې په مذهب به د هغوسې" ثقافت د يوې‌ټولنې په افراد وکښې د نظم اوضبط روحيه قوي کوي . په کومه ټولنه‌کښې چې نظم او ضبط وي د هرچا سترګه ترې سوزي اوهيڅوك ئې د حقوقي حيثيت نه انکار نه شي کولی .

د دې قسم تاثراتووجوهات د يوه خاص تعليمي نصاب سره تړلي دي خو پورې چې د علم اوتعليم په دونيا کښې يو د اسې بد لون رانشي چې هغه د موجوده تعليم وتربيت ټولي خامي اوکمزورۍ په ګوتوکړی‌شي ، هغه د تنقيد د لاندې ونيسي اوپه ځای ئې د يوه د اسې تعليم وتربيت ابتدا وکړي چې د مستقبل کهول (نسل)ترې د خپل ملي اوقامي انفراديت د تحفظ ، استحکام اوتمثيل په لاره کښې اثراوفايده واخلي ، خوحکمراني طبقې ته پکاردي چې د مخالفينوسره مناسبه طريقه اختيار کړي اوپه دې قسم د دې ثبوت ورکړي چې د وي د قوم اوملت د فطري غوښتنو تينګ ملاتړ اوملګري دي . حکمراني طبقې به پد ې‌سلسله‌کښې د خپلوتنظيمي اونظرياتي حدودو نه بالاتر سوچ کوي اود ملي اوقامي ګټوپوره څارنه اونګراني به کوي .

" پاتې برخه په راتلونکې ګڼه کښې "

چې ئې نه شليږي ځنځير د ورورولۍ زه قربان شم د پښتو پښتونولۍ پښتو ننګ دی پښتو ژوند دی پښتومينه پښتانه تل په پښتو تويوي وينه

د پښتنود ټولنيزاولسوليزګوند
بنسټيزه «منشور»

پيژندګلوی :

د پښتنوټولنيزاولسوليزګوند د ټولوپښتنود يووالي اوخپلواکۍ (ازادۍ) ګوند دی چې د يوې د اسې ټولنې د جوړولو هڅه‌کوي چې هرڅوك پکې په ازادانه‌توګه خپل شخصيت ته وده ورکوي اود انسانانوپه خدمت‌کښې د ټولنې په سياسي ، اقتصادي اوکلتوري ژوند کښې برخه اخلي . پښتونولي ، ټولنولي اواولسولي د پښتنود ټولنيزاولسوليزګوند تاداو اوبنسټ جوړوي . پښتونولي اوټولنولي د اولسولۍ‌پواسطه چې ګډ خوي‌ئې دی يود بل‌پورې‌تړلي اونه بېليد ونکي دي . پښتونولي په‌اولسي ټولنولۍ کې اواولسي ټولنولي په پښتونولۍ‌پياوړی او بشپړيږي .

ازادی عدالت (انصاف)او ورورولي د پښتني ټولنيزې اولسولۍ غوښتنې دي . لدې‌کبله‌پښتانه ټولنيزاولسولي وال هرډول اميرولي (د يکتاتوري) مطلقه ټولواك اويوګوند يزحاکميت نه مني چې د انسانانوازادۍ او حقوق د منځه وړي .

بنسټي ارزښتونه :

١) د پښتنواود پښتنودوطن پښتونخوا ويش سوله په خطرکښې اچولی د ه . د سولې د ژغورلولپاره د ټولوپښتنويووالي اود پښتنود خپل خپلواك هيواد (ستيټ/ د ولت) پښتونخوا جوړونه د پښتنود ټولنيز اولسوليزګوند ترهرڅه مهمه ترټولو ستره د ند ه اوبنسټي غوښتنه د ه .

٢) د پښتونخواهيواد (ستيټ/ د ولت)واك به د اولس په لاس‌کښې وي . د دې د پاره پکار دی چې د پښتونخوا د پښتنود اولس ويش ، جغرافيائي اواد اري اسانتيا وو له مخې په سيمو (سوبو/ايالتونو) وويشل‌شي اوهره سيمه‌بيا په لويواولسواليو (ضلعو)اواولسواليو (تحصيلونو) ويشل شوې وي . هره سيمه (سوبه/ايالت) به ځانته سيمه ايزه جرګه (سوبائي /ايالتي جرګه)اوسربيره پر دې به د پښتونخوا يوه ملي جرګه (قومي جرګه)اوبله‌د مشرانوجرګه (سينټ) وی .

د سيمي (سوبائي /ايالتي)جرګه‌به‌خپلوغړوڅخه‌د سيمي (سوبائي / ايالتي)حکومتونه اوملي جرګه (قومي جرګه)به د خپلوغړوڅخه مرکزي حکومت ټاکي .

د مشرانوجرګه (سينټ)به‌د سيمو (سوبو/ايالتونو)د حکومتونود مشرانواود هرې سيمي (سوبې /ايالت)د وګړوپه حساب د سيد ه ټاکل‌شوونماينده ګانوڅخه جوړه شوې‌وي . د ملي (قومي) اوسيمه ايزو (سوبائي /ايالتي)جرګوپه پريکړوبه غوړکوی او جمهور رئيس به نوموړی‌اود تائيد لپاره به ئې لويه جرګه راغواړي د ملي (قومي)اوسيمه ايزو (سوبائي /ايالتي)جرګوغړي په سلوکښې اتيا (٨٠)د اولسواليو (تحصيلونو)په حساب د اولسواليو (تحصيلونو) د وګړوله خوا په سيد ه توګه د ازادې‌ټاکنې د لاري او په سلوکښې شل (٢٠)د هغه‌ګوندونو د لارې چې په سلوکښې ئې پنځه(٥)رائې ګټلي وي‌په غيرې‌سيد ه توګه ټاکل کيږي .

د پښتونخوا هراوسيد ونکي چې عمرئې د اتلس(١٨) کلونوڅخه کم نه وي د د وه ووټونوحق‌لري چې يوبه‌ګوند اوبل به کانديدته ورکوي‌خوخپله د ملي (قومي)اوسيمه ايزو (سوبائي /ايالتي)جرګود پاره هله ځان کانديدولی شي چې عمرئې د ديرش(٣٠) کلونو څخه کم نه وي .

٣) د پښتنوټولنيزاولسوليزګوند د خپل مقدس دين اسلام د پرمختګ اوټينګښت د پاره هلې ځلې کوی‌اود نورو د ديني عقيدوته په درنه سترګه ګوري .

٤) ژبه اوکلتورد قام او وطن په ابادۍ کښې مهم رول لوبوي لدې امله‌د پښتنوټولنيزاولسوليزګوند د خپلې ژبې اوکلتور وده اوپرمختګ خپله بنسټيزه دنده ګڼي اوغواړي چې د هيواد (ستيټ/ د ولت) د ريواړه قوې (قانون جوړونکې ، اجرائيه اوعدليه)د پښتونولۍ په بنسټ ولاړوي‌اود پښتنود جرګوپريکړي رسمي خوی پيدا کړي .

٥) د توليد په وسايلوخصوصي ملکيت د ژغورلوا وتقويه‌کولوحق‌لري ترهغوچې د عاد لانه ټولنيزنظم‌مخه ونه نيسي .

د اقتصادي اوخصوصي ملکيت د اسې تقويه‌کول‌پکار دی چې د يوې خوا د کارځايونه پيدا شي اود بلې خوا وطن‌صنعتي وګرځي خوصنعت به‌په ټول‌وطن‌کښې خوراو وروی اومرکزي بڼه به نه لري .

٦) هرتن‌مجبوردی چې هيواد (ستيټ/ د ولت)ته‌د خپل‌عايداتو په اندازه محصول ورکړي .

٧) کار د پښتونخوا د هراوسيد ونکي حق دی‌اوهيواد (ستيټ/ د ولت) د خپل‌وس سره سم‌د کارپيدا کولوذ مه واري‌پرغاړه لري . هغه چاته چې کارنه پيدا کيږي‌او‌يا د کارکولوتوان‌نلري‌د هيواد (ستيټ/ د ولت)له خوا د ومره مرسته ورسره کيږي‌چې ګذاره پرې‌وکړي .

٨) د پښتنوټولنيزاولسوليزګوند د انسانانوژوند اوانساني درناوی‌ته ترهرڅه زيات ارزښت ورکوی‌اوغواړي چې ټول‌انسانان مساوي‌حق‌ولري‌او‌هيڅوك‌د مرګ په جزا محکوم نه شي اوهم‌په غير انساني توګه جسماني اوساوال (نفسي /روحي)ونه ځورول‌شي .

٩) ټولنيزامن‌اود ژوند انه د هرډول شرائطوښه‌کول اوپه تيره بيا د انسانانود لوږنيواړتيا ووپوره‌کول د پښتنود ټولنيزا ولسوليزګوند غوښتنه د ه.

١٠) پوهنه‌د پښتونخوا د هراوسيد ونکي بنيادي حق دی اوپه معياري پښتو ژبه به وي . پوهنه بايد ه د ه چې هر چاته د دې امکان‌ورکړي چې خپل استعداد ته پې د کوم‌ځنډ څخه وده ورکړي . په پوهنه کښې د يره پاملرنه مسلکي ښوونځيواوزده‌کړي ته پکارده ځکه چې د يوې‌خوا د مسلکي زده‌کړي‌پواسطه‌وطن‌ابادېدلی شي اود بلې خوا هرسړی په خپلو پښو ودريدلی شي .

د لسم (١٠)ټولګي پورې‌زده‌کړه جبري‌د ه اوچارې‌ئې د مرکزي حکومت په غاړه دي . پوهنيزه څيړنځايد ه د ه چې د مرکزي‌حکومت له خواغښتلي شي اونتيجې ئې د عوامو‌په خدمت اود ټولنې په وده‌کښې راوستل‌شي .

١١) د فکر ، نظريو ، مظاهرو ، جلسواواتساب ازادي بې د رنګ ، نسل ، ښځې اونرد امتيازڅخه د پښتني ټولنيزې اولسولۍ

بنسټي غوښتنه ده.

۱۲) خپروني، مطبوعات، راډيو، تلويزون او فلمونه عامه دنده اجرا کوي. دوی بايده دي چې په ازادانه او ناپيلي توګه د پښتني دود او دستور سره سم په هر ځای کښې معلومات راغونډ او په خپل مسؤليت (زمه واری) خپاره کاندي.

۱۳) د ګوندونو او ټولنو د جوړولو او فعاليت ازادي د پښتنو ټولنيز او لسويز ګوند غوښتنه او د هيواد (ستيټ/دولت) بنسټي دنده ده. خو رسمي ګوند ونه هله ګڼل کيدلی شي چې د پښتونخوا د سيمه ايزي (سوبائي/ايالتي) يا ملي جرګې (قومي جرګې) په ټاکنه کښې په سلوکښي پنځه (۵) وو ټونه (رای) ګټلي وي.

۱٤) د پښتنو ټولنيزا ولسوليز ګوند د خپلو غړو کسبي او نورو علايقو ته د پراوزښت ورکولی د پاره د خپل ګوند مختلفو ټولنو لکه د بزګرانو (دهقانانو)، مزدورانو، کارګرانو، ترکاڼانو، پښانو (لوهارانو)، قصابانو، موچيانو، ناييانو، دوبيانو، کولالانو، جولاګانو، طبيبانو، حقوق پوهانو، ښوونکو، ليکوالو، پوهيدونکو، او نورو د جوړولو هڅه کوي او يو د «ځوانان پښتون» په نامه ټولنه ضروري ګڼي. د دی ټولنی غړي د ګوند نيالګي دي چې په اتلس (۱۸) کلنۍ کښي د ګوند غړيتوب تر لاسه کولی شي او د يرش (۳۰) کلنۍ پوری د ټولنی او ګوند غړي پاتې کيدلی شي او د يرش (۳۰) کلنۍ څخه وروسته بيا يوازي د ګوند غړي دي.

۱٥) د خپل وطن پښتونخوا ازادي، دفاع او ساتنه او د پرو ګوندونو د لاري د ولسولۍ ټينګونه د پښتنو ټولنيزا ولسوليز ګوند غوښتنه او د پښتنو دنده ده. وسله وال پوځ او لښکر به خامخا د ملي جرګې د کنټرول او د حکومت د لاس لاندې وي.

۱٦) د پښتنو ټولنيزا ولسوليز ګوند د نړۍ د ټولو ټولنيزو او ولسوليزو ګوندونو، د لو، ټولنو، حکومتونو، او خلکو سره د نژدې اړيکو هڅه کوي.

۱۷) د پښتنو ټولنيزا ولسوليز ګوند د ملګرو ملتونو د موسسی (اقوام متحده) د منشور او د انساني حقوقو د اعلاميې او د ټولو ولسونو د خوداراديت او خپلواکۍ د حق دفاع او ملاتړ کوي او استعمار په کلکه سره غندي.

۱۸) د پښتنو ټولنيزا ولسوليز ګوند د نورو ورونو قومونو سره د ازاد خوداراديت د لاري د پښتونخوا اتحادي جمهوريت (فدرالي جمهوريت) جوړول غواړي.

ګوندی جوړښت (تشکيلات/تنظيمي بنه)

مرکز او فعاليت: د پښتنو ټولنيزا ولسوليز ګوند لوی مرکز په پښتونخوا کښې دی او د ټولی پښتونخوا په ګوټ ګوټ کښې د لګۍ، د لی، ټپلی، او پرې کار او فعاليت کوي چې يوه د له د دوو (۲) يا زياتو لګيو او يوه ټپله د دوه (۲) يا زياتو د لو او يوه پره د دوو (۲) يا زياتو ټپلو څخه جوړه شويده.
سربيره پر دی د پښتونخوا په دننه او بهر کښې يو شمير مسلکی او د علايقو ټولنی لري او په ملګرو بهرنيو هيوادو کښې د ګوند او يا د خپلو غړو ټولنو په نامه دفترونه لري.

غړيتوب: هرڅوک چې عمرئی د اتلسو (۱۸) کلونو څخه کم نه وی او په پښتو ژبه خبری کوی او د پښتنو د ټولنيزا ولسوليز ګوند بنسټيزه (منشور) ومنی او په يوه وخت (عين وخت) کښې د بل ګوند او يا مخالفی ټولنی غړی نه وی کولی شی چې د لګۍ د مشر ته د غړيتوب غوښتنليک ورکړي او د ګوند د دوه (۲) غړو په سپارښت د ګوند د مرکزي جرګې د مربوطه څانګی له خوا په غړيتوب منل کيدلی شی. دا چې کومې ټولنی د ګوند مخالفی دي د مرکزي جرګې د پريکړی پوری اړه لري.

جرګی: د پښتنو ټولنيزا ولسوليز ګوند اته (۸) جرګي لري چې پريکړه ئي په هغه وخت کښې رسمي بڼه لري چې نيمائي غړي حاضر وي.
- د لګۍ جرګه: دا جرګه د دغه د لګۍ د غړو مشر او مرستيالانو څخه جوړه شوی ده.
- د لی جرګه: دا جرګه د دغه د لی د مشر او مرستيالانو او ورسره ترلو د لګيو د مشرانو څخه جوړه شوی ده.

- د ټپلی جرګه: دا جرګه د دغې ټپلی د مشر مرستيالانو او ورپوری ترلو د لو د مشرانو څخه جوړه شويده.
- د پرې جرګه: دا جرګه د دغه پرې د مشر، مرستيالانو د پرې د څانګو د مشرانو او غړو او د دغه پرې پوری د ترلو ټپلو د مشرانو څخه جوړه شويده.
- د پری ستره جرګه: دا جرګه د دغه پری د مشر، مرستيالانو د پری د څانګو مشرانو او غړو او د دغه پرې د لو، ټپلو، د جرګو د غړو او هری د لګۍ او ټولنی د نيغوټاکل شوو نماينده ګانو څخه جوړه شويده.
- مرکزي جرګه: د ګوند د مشر، مرستيالانو او سلاکارانو او د هغه څانګو د مشرانو او غړو څخه جوړه شويده چې شميرئې د لوړی جرګې له خوا د مختلفو مرکزي چارو د سرته رسولو د پاره د ضرورت سره سم ټاکل شوی وي.
- لوړه جرګه: دا جرګه د مرکزي جرګې او پرو د جرګو د غړو څخه جوړه شويده.
- د ګوند ستره جرګه: دا جرګه د ګوند د لو د جرګو د غړو، د ټپلو د مشرانو د مرستيالانو او د لوړی جرګې د غړو او د هرې د لګۍ او ټولنی د سيده ټاکل شوو نماينده ګانو څخه جوړه شوی ده. د لګيو او د ټولنی د نماينده ګانو شمير د دغه د لګيو او ټولنو د غړو د شمير او څرنګوالی له مخې د مرکزي جرګې له خوا ټاکل کيږی.

ټاکنی: د لګۍ مشر د خپلی د لګۍ د جرګې، د لی مشر د خپلی د لی د جرګې او د ټپلی مشر د خپلی ټپلی د جرګې له خوا د ديوو (۳) کلونو د پاره ټاکل کيږي او د ضرورت سره سم کولای شي چې د مختلفو چارو د سرته رسوولو د پاره دوه (۲) يا زيات مرستيالان د خپلو جرګو په خوښه ونيسی.
د پرې مشر د پری د ستری جرګې له خوا د څلورو (٤) کلونو د پاره ټاکل کيږی او بيا د پری مشر خپل مرستيالان او د پری د مختلفو

څانګو مشران او غړی د پری ستری جرګې ته ورپيژني او د پری د ستری جرګې له خوا ټاکل کيږی. د پری د څانګو او غړو شمير د ضرورت سره سم د مرکزي جرګې له خوا ټاکل کيږی، خو د پری د مشر د مرستيالانو شمير د ضرورت سره سم د پری د مشر په خوښه سره دی.
د ګوند مشر د ګوند د ستری جرګې له خوا د پنځو (۵) کلونو د پاره ټاکل کيږی او بيا د ګوند مشر خپل مرستيالان، سلاکاران او د ګوند د مرکزي جرګې د اداري، مالي، سياسي او نورو څانګو مشران او غړی د ګوند ستری جرګې ته ورپيژني او د ګوند د ستری جرګې له خوا ټاکل کيږی.
د مرکزي جرګې د څانګو او غړو شمير د ضرورت سره سم د لوړی جرګې له خوا ټاکل کيږی خو د ګوند د مشر د مرستيالانو او سلاکارانو شمير د ضرورت سره سم خپله د ګوند د مشر په خوښه دی.
ټاکنه د رايو په قطعي د يره ګی سره کيږی. که چيرته يوازني کانديد په سلوکښي د پنځوسو (۵۰) رايو څخه زياتی ونه ګټی نو بيا ټاکنه تکراريږی او که بيا هم ونه ګټله او په مقابل کښې بل کانديد نه وو نو بيا د يوه کال د پاره ټاکل شوی ګڼل کيږی. د يرو کانديدانو په حالت کښې که چيرته يو کانديد هم په سلوکښي د نيمائی څخه زياتی رأی ونه ګټی نو بيا ټاکنه تکراريږی او که دا ځل هم کوم کانديد په سلوکښی د نيمائی څخه زياتی رائ ونه ګټلی نو بيا نسبتي رائ اعتبار لري. د مساوی رايو په حالت کښي څڅړی (پچه) اچول کيږی.

ګوندی محکمه: که چيري يو غړی يا د ګوند د ندې لرونکی غړی د ګوند د علايقو په خلاف کار کوی او د ګوند کړنلاره او اصول نه مراعات کوی او يا د نورو ګوندونو او مخالفو ټولنو د پاره فعاليت کوي نو د ګوند د مرکزي جرګې د مربوطه څانګی له خوا محکمه کيږی او د ګوندی دندی او يا غړيتوب څخه د څه مودی او يا د تل د پاره لری کيدلی او ويستل کيدلی شی. دی کولی شي چې د ګوند

مرکزی جرگې ته شکایت وکړی خود مرکزی جرگې پریکړه د منلو وړ ده. د پړی مشرد خپلی پړی د ستری جرگې او مرکزی جرگې غړی د لوړی جرگې او د گوند مشرد گوند د ستری جرگې لخوا محاکمه کیدلی شی .

د ندی ، حقوق او مسئولیتونه :

هرغړی دا دنده لری چی د گوند د پریکړو په عملی کولو او د گوند د کړنلا ري په پرمختیا او سمسورتیا کښی فعاله ونډه واخلی د گوند راز وساتی او وفاداری ورته وښائی . هرغړی به د خپلی پتی (درك) د بدلید و خبر مربوطه مقام ته ورکوی .

هرغړی مجبوردی چی گوند ته هره میاشت خپله د غړیتوب ونډه ورکړی . د ونډی اندازه دگوند د ستری جرگې لخوا ټاکل کیږی .

هرغړی د خپلو مربوطه جرگوپه چاروکښی د رائ او پیشنهادونو (تجویزونو) حق لری او په پریکړوکښی برخه لرلی شی او کولی شی چی د خپل گوند په مسلکی او دعلایقو په ټولنوکښی هم غړی شی .

هرغړی د خپلی خوښی سره سم د گوند څخه د وتلو لیکلی غوښتنه کولی شی . دگوند څخه په وتلو او یا ویستل کیدلو د ده حقوق په گوند کښی د منځه ځی او هم ئی په گوند ی ټولنوکښی غړیتوب پای ته رسیږی .

وتلی او یا ویستل شوی کسان د گوند او یا د گوند د غړو سره د هیڅ ډول دعوی او هم د گوند د رازونود ښکاره کولو حق نلری او بیرته د مرکزی جرگې د رایو په ډیر ه کښي سره د گوند غړی کیدلی شی .

د گوند ستره جرگه دگوند ترټولو جگ واکمن مقام دی چی د گوند کړنلاره ټاکی . دگوند غړی ، دندہ لرونکی اونوری جرگې به دگوند د ستری جرگې پریکړی عملی کوی . دگوند عادی ستره جرگه دگوند د مرکزی جرگې لخوا په هرو پنځو (۵) کلونوکښی یو ځل او د ضرورت په حالت کښی دگوند ناڅاپی ستره جرگه په هروخت کښی

دگوند د مرکزی جرگې د رایو په اتفاق او یا د لوړی جرگې د رایو په ډیره کښی سره راغوښتل کیدلی شی .

لوړه جرگه په عادی توگه په هرو دوو (۲) کلونوکښی د مرکزی جرگې لخوا راغوښتل کیږی او د ضرورت په حالت کښی په هروخت کښی دگوند د مرکزی جرگې د رایو په اتفاق سره راغوښتل کیدلی شی .

لوړه جرگه د پښتونخوا د ملی جرگې (قومی جرگې) د ټاکنی د مبارزی لپاره تیاری نیسی او د پروسیاست دگوند د عمومی سیاست سره سموی او د گوند د کړنلا ري او د گوند د ستري جرگي د پریکړو په عملی کولوکښی د مرکزی جرگې سره مرسته سرته رسوی او سلا ورکوی .

د پړی ستره جرگه د پړی د جرگې لخوا په کال کښی یو ځل او د پړی ناڅاپی ستره جرگه د پړی د جرگې د رایو په اتفاق هر وخت راغوښتل کیدلی شی . مرکزی جرگه دگوند د مشر، د پړی جرگه د پړی د مشر، د تپلی جرگه د تپلی د مشر، د ډلی جرگه د ډلی د مشر او د ډلگی جرگه د ډلگی د مشرلخوا د ضرورت سره سم راغوښتل کیږی .

د ډلگی جرگه د خپلی ډلی ، د ډلی جرگه د خپلی تپلی، او د تپلی جرگه د خپلی پړی، او د پړی جرگه د پړی د ستری جرگې، او د پړی ستره جرگه د گوند مرکزی جرگې ته او دگوند مرکزی جرگه او لوړه جرگه بیا دگوند ستری جرگې ته مسؤلیت (زمه واری) پمغاړه لری . هره ټیټه جرگه به د خپلی پاسنی جرگې پریکړی منی . ټیټی جرگې کولی شی چی خپلی پریکړی او پیشنهادونه (تجویزونه) خپلی پاسنۍ جرگې ته وړاندی کړی خود پاسنۍ جرگې پریکړه به هرومرو منل کیږی . ټیټی جرگې نه شی کولی چی د خپلو پاسنیو جرگوپه چاروکښی گوتی ووهی خو پاسنۍ جرگې کولی شی چی د خپلو ټیټوجرگوپه چاروکښی لاس ووهی .

گوندی ټولنی کولی شی چی ځان ته خپل منشور ولری خو د غه منشوربه دگوند د بنسټیزی سره په تضاد کښی نه وی .

دگوند مشرد گوند په دننه او بهرکښی دگوند نمایندگی کوی او حقوقی واك لری . سیاسی ، اقتصادی ، کلتوری اونور تړونونه دگوند په نامه کولی شی او هم دگوند د مختلفو چاروا و پروگرامونو سرته رسولو د پاره نمایندگان نیولی او جرگه گی جوړولی شی او هغوی ته واك ورکولی شی .

دگوند مشریوازی دگوند ستری جرگې ته مسئولیت پغاړه لری او نه شی کولی چی په یوه وخت کښی دگوند او هم د حکومت او یا هیواد مشروی .

خپرونی : د پښتونتولنیزا ولسولیزگوند خپلی خپرونی په پښتو ژبه په پښتونخوا کښی کوی او هم په نورو ژبو د "پښتونخوا" ځانگړی گڼی راوکاږی .

بیرغ : د پښتونتولنیزا ولسولیزگوند بیرغ طلائی رنگ لری چی دگوند نښه چی د پښتون نیکه خوشحال خان بابا قلم او توره ده په کښی د ورایه ځلیږی .

دباچاخان جایزه :

د پښتونتولنیزا ولسولیزگوند د باچاخان په نامه چی زمونږ ژوندی تاریخ او سیاسی رهبر ده په هرو لسو (۱۰) کلونوکښی هغه چاته چی د قام او وطن د خپلواکۍ او ازادۍ په لاره کښی سترخد متونه کړی وی د باچاخان په نامه جایزه ورکوی . د جایزی د ورکولو جرگگی د گوند د مرکزی جرگې له خوا ټاکل کیږی .

کورنی دود : د دی بنسټیزی سره یو کورنی دود مل دی چی د ا بنسټیزه بشپړه وی او دگوند چاری په ښه توگه سنبالوی .

په بنسټیزه کښی تغیراوبدلون : په دی بنسټیزه (منشور) کښی دگوند د ستری جرگې د رایو په دری پر څلور ($\frac{3}{4}$) برخی ډیره کی سره تغیراوبدلون راتلی شی .

ترکانی د بیزوکارندی

«سرڅارمن محمداکبرخروتی»

زمونږگران هیواد افغانستان چی د حماسو او ویاړونو ډك تاریخ لری د طبیعی منابعو څخه شتمن او د تاریخ په اوږد وکښی د فرهنگی او کلتوری لحاظه د ویاړه ډك معنوی شتمنی لری . له بله خوا د موقیعت له حیثه خپل ستراتیژیکی ځانگړی

اهمیت لری دا ټول د دی سبب شوید ی چی د تاریخ په اوږد وکښی د خپلو کورنیو دښمنانو په مرسته د پردیو تریرغل لاندی راغلی او یا په شکل دا شکالوپه توطئواوسیاسی دسایسو کښی بوخت اوور ځنی تمدن او پرمختگ څخه بی برخی پاتی شوید ی . دا یو څرگند حقیقت دی چی اوس افغانستان د دونیا د سیمی او بالخصوص د ځینوگاوندیو له خوا داس د زغولو (بزکشی) د گرجوړ شوید ی که څه هم د دی اصلی مسئولیت د هغه چا په غاړه دی چی برون ئی روسیان راوستل او د افغان اولس سره ئی نه هیرید ونکی اوملی خیانتونه وکړه .

زمونږ په ټولنه کښی د دینی او دنیاوی چارو ویش شوی دی چی ملا صیب ته دینی وظیفه سپارل شوی او سیاست د قومی مشرانو کاردی مطلب کارا هل کارسرته رسولی شی نود پښتو د امتل چی ترکانی د بیزوکارندی د حالا تو سره صدق کوی نو باید ه دی چی سیاست قومی مشرانو ته پریښود ل شی .

نوگرانو هیواد والو: د گران وطن په خاطر د خپل ملی نوامیس او تاریخی هرهغه مادی او معنوی افتخارات چی مونږ د رلود ل د هغه پخاطر او د خپل پښتنی غیرت په خاطرسره یوشوهر یود خپل استعداد سره سم پافغانستان کښی د یوه انتخابی ډیرگوند یزه حکومت د راتلو د پاره د زړه له کومی په هڅو کښی وروډانگوا و هغه کسان چی نیتونه اولا سونه ئی د پردیو د پاره د خدمت په خاطر کړغیږن دی خلکوته ئی ورو پیژنوا ولا زمه نده چی بیا بیا د خلکو او هیواد په سرنوشت نوی نوی نسخی د روسانوا ونورخود غرضه هیواد ونو تطبیق شی .

ارمان

تضادونه د تـولـنی ، ارمـانونـه را پـیدا کـړی
ارمـان مـورد نظریو ده، لوړ خیالونه راپیداکـړی
نظری چی اولسی شی ، سمـه او غـر شی خوځولـی
دارمـان پوره کیدو ته، غـورځـنګـونه راپیداکـړی
یاد دټول قام دیووالی ، د پښتون د ننـګ تاریخ دی
یادامـید دی دلیدلو، دیدنـونه راپـیداکـړی
په ډګـرد قـامـولی کښی ، پښتون هله سیالی کړی شی
چی راټول ټول په پښتو شی ، خـو زښتونه راپیداکړی
کـور زمـرنږ واك ئی پردی دی ، داترخوبه‌وی‌ترکومه
غـیرت څه شوچی خپلواك ، اوخپل حقونه راپیداکړی
اووښتون ذهـنی پکاردی ، دقـامی ژوندون لپاره
چی سیاسی تاریخ ژوندی کړی ، نهضتونه‌راپیداکړی
عقل پوهه «ستوري» دواړه ، لوګی کـړی‌له پښتونه
چی ارمـان دازادی ته ، نـوښتونه راپیداکـړی

(سـتـوری)

سـوزم ورتیریزم بـی وفـا دریپسی	چاله فـریاد کړم واویلا دریپسی
د زړه ماشوم می دګوګل ځانګوکښی	راخیستی ځیل کوی ژړا دریپسی
غوټـی غوټـی می له چشمانو څخه	په بارخوپر وت دی زړه مادرپسی
د ستوروسترګی ستاد سترګوپه یاد	شولی شبکوری نابیـنا درپسی
په میخانوکښی ستاد شونډ وپه یاد	نسکور پراته قدح مینادرپسی
پیغله سپوږمی ستادلیدوپه هیله	هسك ته ختلي ده اشنادرپسی
لمرله خجلته مخ پټوریځوپټ کـړ	له شرمه چیچي غاښ بریښنادرپسی
مځکي بخمل شوی اوګلونه خاری	لیاری د ښاراود سحرادرپـسی
غـرواورغوستا هـرګلـی دپـاره	په تن جامی کـړی د ډیباد رپسی
د جذابیت کورکښی دغمژړ ړ اده	و وتـی سترګی د ښـکلا د رپسی
خیال تصورکی ئی د یرښکلی جوړکړه	فـکرقـلم‌وویست «کـبرا» درپسی

(کـبـرا مظهـری)

په کراچی کښی داولسی ښیکړے غونډے ته دپخوانی چیرمین ښاغلی نصرالله جان خان وینا

خوږو ورونو، خویندو ، کشرانواومشرانو !

په کراچـی کښی په اتیا (۸۰)لکـوکښی (۱۵—۲۰) لکه پښتانه دی دی پښتنود لته په خپلو وینواوخولـو ځان له ځای جوړکړی دی . دا دی غریبوخلکوجوړکړیدی . داغریب خلك د لته راغلی اوځان ئی کامیابکړیدی داغریب خلك کوم خلك دی ؟ داهغه خلك دی چی هغوی سره د تعلیم کالی (وسایل) نشته تاسولـږشان سوچ وکړئ دکـراچـی په شان دی جغرافیائی ، اقـتصادی اوسیاسی ځای کښی دی پنځلس شـل لکو خلکوتاسوله څه جوړکړی دی د دونیا په سرباندی یوښارکښی هم دومره پښتـانه نشته دی خـو مسئله څه ده ؟ مسئله داده چی د دی پښتنوپه دی دومره اهم ځای کښی دپاتی کیدواود دی‌نه دفـایدی (ګـټی)اخستوهیڅ سوچ نشته ! دغـلته انګریزی کښی ورته Vaccum (خالیګاه)وائی دا واکـیـوم (خالیګاه)پدی‌وجه دی چی که زمونږه سیاسی نـقشی ته وګورئ نوسیاسی نقشه داسی ده که افغانستان پریږدواوپاکستان واخلو نـو پاکستان کښی په Frontier (سوبه سرحد) او بـلوچـستـان کښی دپښتنوتعداد دومره دی چی داپښتانه دغلته په مختلفوسیاسی پارټـیو (ګوندونو) کښی خپل فعالیت کولي شي او د خپل ذهـن ، فـکر اوسوچ متعلق د حکومت دجوړولوانتظام کولی شی اوبیاد خپل نصب العین (مـیـنـو فـیسـتـُنګ) حکومت چلولی شی خوکـراچی کښی وګورئ کـراچی کښی دغـه شی نشی کیدای .

دکراچی Situation (موقیعت)داسی دی چی کـراچی په سـنـدهـ کی ده اوپه سـندهـ کښی سندیان اوبیا ورپسی دوهم لمبرمهاجردی . دا پښتانه ددی اهل (جوګه)ندی چی سـندهـ کښی دی خپل حکومت جوړکړی . نوموږله پکاردی چی دپښتون دااوازلپاره یوپروګرام جوړکړو چی دپښـتون اوازراشی .

په کراچی کښی دپښتون اوازنشته ، دپښتون یوممبرپارلمنټ (دپارلمان غـړی) نشته ، دپراونشل اسمبلی (سوبائی اسمبلی)ممبر (غړی)نشته ،

دنیشنل (قومی)اسمبلی (جرګی) ممبر (غړی)نشته ، سینیـټـر (سناتور)نشته او دي دلته څومره خلك پنځلس شل لـکـه . دلته یوبل قومیت اوسیږی چی مهاجرقومی مومنټ (تحریك)ورته وائی دا مهاجرهمدغسی په سیاسی حلقوکښی بـند وو ددوی هیڅ قسـم حیثیت نه وو نویووخت راغـی چی هغوی وکـتل که مونږپه قومیت باندی راغونډ شونومونږد لته خپل حیثیت منلی شواوهغوی خپل حیثیت ومانه .

نـود کراچی پښتانه به تاسود قـومیت په نامه راغونډ وی ، د قـومـیت په نوم باندی‌به دوی ته پروګرام ورکوی اود قـومـیـت په نوم به‌دوی مخکی کوی نود دوی به دنشنل اسمبلی (قومی جرګی) ، پراونشل اسمبلی (سوبائی/ولایتی جرګی) اود سـیـنـټ (سـنا) ممبران جـوړ شی . دپښتنواوازبه اوچت شی اود دوی مسئلوباندی‌به پدغـه پلیټ فـارم باندی خـبره وشی . تاسوبه واشی چی دایوه خیالی خبره ده داخیالی خبره‌نده ددی پلیټ فارم (بنـسـټ) نن تاسوته ثبوت درکوم : تیروشپږاتوکالوراهیسی پدی پلیټ فارم اولـسی ښـیـګـړی ډیرکارکړی‌دی دی‌وخـت کښی دلـته دهر سیاسی جـماعـت (ګوند)یـو نه یـو کـس دلته پدی‌ځای‌کښی شته دی ، دوی‌په سیاسی غـرض‌اوروایـت دلته‌ندی راغـلی . نو زه داوایم‌چی اولسی ښیګـړی‌یوخیزثـبوت ته ورساوه اوهغه ثـبوت دادی‌چی پښتانه په یوه پلیټ فارم (بـنـسـټ)باندی دپښتون په نوم‌یوځای‌کـیدای‌شی . چی دپښتون‌په نوم یوځای‌شی نـو ځان له پروګرام جوړولی شی .

بـل زمونږد ښځویاجنګـوتعلیم‌دی . په هندوستان‌کښی دکیرالا په نوم یوه سوبه ده‌چی دسوشلسټ حکومت پکی دی اوسوشلسټ هریوکس ته یوشان‌ګوری ، هلته دښځواوسړوتعلیم‌د (۹۰نه تر ۹۵)فیصد پوری رسیدلی دی‌حال‌داچی دټول پاکستان‌د ښځود تعلیم Average(اوسط) ۲۵فیصده دی چی دښځوتعلیم‌دټول‌پاکستان (۲۵)فیصده دی نـو دپښتنوخو پنځه فیصده هم‌نه‌شی کیدای ځکه چی دپښتون‌دکورسره جوخت ښـکول (ښونځی)نه وی نوهغه بیا خپله بچی‌لیری‌لیږلی نـشی

زه‌به تاسی‌ته بل‌مثال‌درکړم تـایلینډ څه دومره مخکی ازادیاډ یولوپ (پرمختللی) شـوی‌ملك ندی‌هغه‌هم‌لکه‌د هندوستان‌اوپاکستان‌پشان‌دی خوهغوی‌چونکه‌تعلیم‌ته مخه ورکړیده نود هغوی‌د ښځوتعلیم ۹٤ فیصده اود سړوتعلیم‌ئی ۹٦ فیصده دی . نوخبره ټوله دتعلیم‌ده نوچی تعلیم مووکړه نوستاسـو دپاپولیشن‌ګروتډ (ابادی /نفوس)دپاپولیشن‌انکریز (ابادی زیاتوالی)دخپلوبچود صحی (درست)تعلیم‌اوتربیت مسئله مـو حل‌شوه مونږدانه وایوچی ښځوباندی‌تاسوسبق‌ووائی اوهغه‌دی‌تاسوتـه نوکری‌وکړی نـه ! چی کومی ماشومی ته تاترلسمه پوری‌تعلیم‌ورکړ‌اوبیا هغه وادەشی نود پاپولیشن‌ګروتډ (ابادی /نفوس)اود هلته کیـر (صحت)او خاندانی منصوبه بندی اوچی بیاکوم‌ماشوم‌چی دهغی کیږی‌نوهغی‌له به همدغـه تعلیمیافته جنی داعلی‌تعلیم انتظام‌ورکوی چی داعلی‌تعلیم‌خبره اوس‌بنیادی‌خبره‌ده .

ګورئ ورونوپه‌کراچی کښی زمونږ پنځلس شل لـکه مزدورراغلی دی‌اودلته ئی ځان‌له ځای‌کـتلی اوجوړکړیدی‌اوخپلوبچوته وطن‌ته هم‌پیسی لیږی نوزه تاسوته‌داوایم‌چی ایادپښتون‌په نصیب ئی صرف څوکیداري ، چپراسی‌توب ، دکودالی‌اوبیلچی . . . .لیکلی دی .

بله‌خبره‌چی زما په ذهن‌اهمه‌دا وکه‌چاته اهمه نه وی‌د هغوی‌نه معفی غواړم څیزداسی دی‌ګلونو چی پښتون‌که په سیاست کښی دی‌نوهغه په خپل‌سیاست کښی بوخت دی اوکه په کارکښی دی‌نوهغه په خپل کارکښی بوخت دی زه چی په ټوله پښتونخواباندی‌نظرواچوم نوداسی خلك‌چی هغوی‌صرف اوصرف دخدمت لپاره میدان ته راغلی وی‌نوداسی قـسم خلك په ګوتوشمارل‌کیږی .

دپښتنود پاره‌د پوره پښتونخواکونسل (جرګه)جوړول‌پکاردی‌چی په‌هغـه کونسل‌کښی صرف هغه خلك وی‌چی‌د هغوی‌کرکـټراوکرداردشروع نه تراخر پوری‌هرچاته ظاهروی‌چی دهغه‌په‌کردارکښی هیڅ قسم خلا نشته دابه یوازی‌د دی‌پښتونخوانه وی‌دابه دافغانستان‌هم‌وی داځه خبره‌ده چی افغانستان‌کښی زمونږد پښتنومجارټی (اکـثریت)دی ۱۳کاله هغه جنګ چلیدواواوس‌دا جنګ چلیږی‌د دی‌مخنیوی‌ولی نه‌کیږی؟ .

نو یـو مرکـز به‌جوړول‌غواړی‌چی هغه‌به‌د پښتون‌لپاره سوچ کوی‌اود هغوی‌خبره به ټـوله پښتونخوا‌کښی خورموی‌اوپه‌عمل‌ کښی به‌بیا عـمل کوی .

نوی ژوند

خبریال: احمدشاه «امین»

اوپرتال: د پښتنو ټولنیزا ولسولیزگوند د مشرلو مړی مرستیال ښاغلی اید وکیټ علی خان «محسود» د پښتونخوا د دوري څخه بیرته جرمنی ته رارسیدلی دی. ده هلته د پښتنو مشرانو او نورو سیاسي او قومي سرپتوبونوسره لیدنی کتنی کړیدی او د پښتنو او سیمی د حالاتو په باره کښی د نظریو بدلون کړیدی.

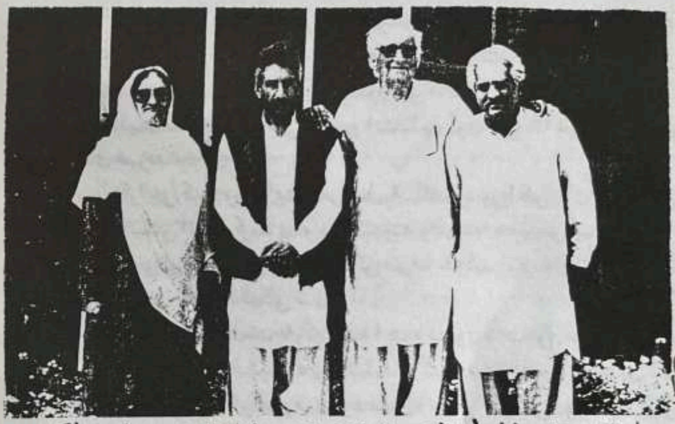

فرید طوفان، خان بابا ولی خان، علی خان محسود او بی بی نسیم ولی په لیدل کیږي

کلن: د PSDP د مشرد وهم مرستیال او د پښتنود کلتوری ټولنی مشر ښاغلی محمد شیرین گرد یوال وویل: د اولسونو د ملی ارادی او حقوقو ساتل، پالنه او پرمختگ د بین المللی حقوقو په اند ول د هر اولس او قوم طبیعی حق دی. د پښتونخوا جوړول د پښتنو د ملی او تاریخی سرگذشت په بنیاد د پښتنو **یوسالم حق دی.** د دی حق د لاسته راوړلو لپاره باید د پښتنو ملی او سیاسی مشران د خپل اولس او ملت د هویت او تاریخی ثبات په بنیاد د هغه تورداغ د منځه وړلو کوشش وکړي کوم چې د پښتنو په لمن باندی پروت دی او د گران افغانستان خاورمئ د ملی هویت د کړکیچ سره مخامخ کړیده او په یوه میز سره راغونډ شی او د یو سالم افغانستان د جوړولو هلی ځلی په شریکه مخ په وړاندی بوزی.

جرمنی:

د ۱۹۸۱ کال د جنوری د میاشتی په لومړی نیټه د پښتنو ټولنیزا ولسولیز گوند د جوړولو پریکړه وشوه او د ډاکتر کبیر ستوری ترمشری لاندی یوی جرگه گۍ ته چې مهم سرپتوبونه (شخصیتونه) ئې لیاقت «وطنپال» علی خان «محسود» او اروا ښاد عبدالقدوس تندر وو دا دنده ورپغاړه شوه چې د گوند منشور ولیکی. د دغه گوند منشور په پښتونخوا او بهرکښی د پښتنو ملی ازادی د غورځنگ د پلویانو لخوا تائید شو او د ۱۹۸۱ م کال د فبروری د میاشتی په ۲۷ نیټه په یوبنست اینښود ونکی غونډه کښی ومنل شو او د گوند جوړیدل اعلان شو د ټولو پښتنو یووالی او ازادی د گوند په توگه د پښتنو ټولنیزا ولسولیز گوند د ډاکتر کبیر «ستوری» ترمشری لاندی خپلی گوندیچاری په ځرگنده مخ په وړاندی روانی کړی دی.

کتابونه:

ویره - کبیر ستوری

پدی کتابکښی د ساپوهنی په رڼاکښی د ویرې نظرئی پیمانه او د رمل انځورشویدی. سړی کولای شی چې د ویری په تلي سره چې پدی کتاب کښی د مختلفو پیمانود هغه پوښتنوڅخه جوړه شویده چې د ټولو انسانانو لپاره اعتبارلری خپله ویره اندازه کړي او د خپلی ویری د د رمل لاره چاره ځان ته معلومه کړی. د چاپ ځای او کال ۱۹۹٤ کال جرمنی.

جرمنیان بیا یوشول - علیخان محسود

پدی کتابکښی د جرمنیانو په یووالی او تاریخ رڼا اچول شویده او په ۱۹۹۲ کال پیښورکښی چاپ شویدی.

باچاخان او خدائی خدمتگاري

پدی کتاب کښی په پښتنو اوتاریخی حقایقو رڼا اچول شویده ددی کتاب لیکونکی خان عبدالولی خان دی او په ۱۹۹۳ م کال د پیښور په کوهاټ کښی چاپ شویدی.

پښتونخوا غږ - محمد افضل خان

پښتونخوا غږ د هغه کتاب نوم دی چې د خان لالا محمد افضل خان ارزښتناکی ویناگانی چې د پاکستان په قومی اسمبلی کښی کړی دی د ښاغلی نثار مظلوم لخوا پدی کتاب کښی راټولی شویدی. دا کتاب له هر اړخه د لوستلو وړ دی او په ۱۹۹٤ م کال چاپ شویدی

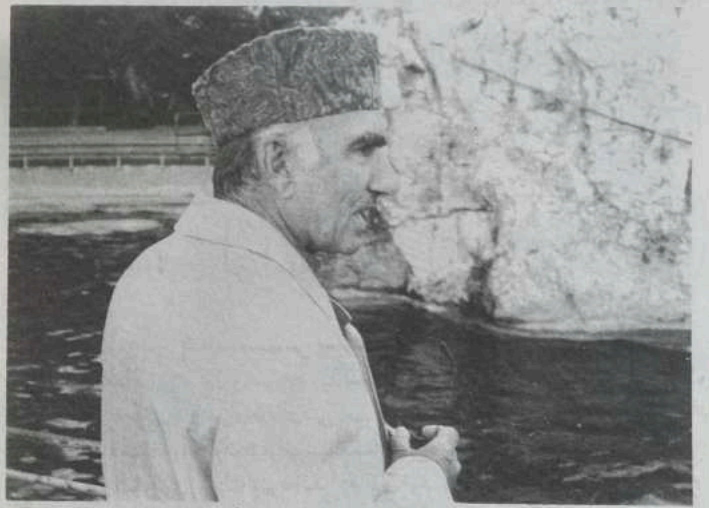

د پښتونخوا قوی پارټی مشر خان لالا محمد افضل خان

آلمانی پښتو قاموس (ډیکشنری)

ددی قاموس لیکونکی دیپلوم انجنیر عبدالله هاشم خیل ځاځی دی او د لغاتونو شمیرئی (۱۵۰۰۰) دی په ۱۹۹۳ کال چاپ شویدی.

آلمانی پښتو گرامر (ژب ښود)

ددی گرامر لیکونکی ډاکتور درویزه اڅکزی دی او دا ژب ښود په ۱۹۹۵ م کال په جرمنی کښی چاپ شویدی

فردوس یا بله نشته

ددی کتاب لیکونکی نوال اسداوی دی ژباړه ئې شاه جهان وگړ پال کړیده په ۱۹۹۵ کال پیښورکښی چاپ شویدی.

دکتابونو لاسته راوړلو پته او درك:

Hedayatullah Khan Bangash
Rheinbacher Str. 20
53115 Bonn
Germany
Tel: 0228 / 659806
Fax: (0049) 228 / 659826

دا وطن زما زه ئې واکدار یمه
زه ئې خدمتگار او هم بادار یمه
زه یرغلگران پدی کښی نه پریږدم
زه ددی ساتونکی فداکار یمه
(محمد هاشم زمانی)

غزل

د هر زړه نه وینی څاڅی، خوگلونه تری جوړیږی
وهی داری په مخ اوښکی، سیلابونه تری جوړیږی
کده کړی عاطفو ده، د هرچا د زړه د کور نه
سرخی لاړه انگونه، سره لعلونه تری جوړیږی
ساقی هم په مند وتللی، میخانه کنډ واله ښکاری
جام نسکوردی خاورولاندی، گلابونه تری جوړیږی
ژاړی زړه په هټکوهټکو، د وصال په طمه «یاره»
شولی اوښکی ملغلری، امیلونه تری جوړیږی
(محمد اجان یار)

د پښتونګل۲و ناری

زمـا پښتنو بـچیـانـو راسـره بیـلتـون کـړ ی
دانـګل مـی پـه کـلو د هـر بیګـا تـر سـبا وون ګـړی
پـخوامـی زوی درلود ننګـیالی وپه درست جها ن
هغه امیر کـر و ړ پـه ځمکـه مـعجـزه ووړ د سبـحا ن
زمـا تـوریالـی زامن د زمـانـی ستو ستراتـلا ن وو
ځـنی خـتـک ځـنی مـومـند څـه ابـدالـیـان وو
څـه د خـیـبرڅه دقـند هار توریالی زمـریـان وو
تـول هـند وفـارس کښی نـامـتو زړه ور غـازیـان وو
زمـا ریـښتـینو زلـموکـښی یو خوشحال وو ختـک
یوئی باباوو احـمد بل ئی محمد جان خان ورد ګ
رحـمان دقـلم پاچاوو حمید پسی راغـی الـفت
یوئی دتـوری نیـکـه وو مـیـر ویس خـان هوتـک
زمـاپښتـنو بچـیـانـو راسره بیلـتون کـړی دی
د دښـمن سره ئی پـه پـتـوسـترګـو پـیوسـتون کړی
اندیښمنه یم چی دغـفـلت پـه لـور ئی خـوځون کړی
خـپل وژنـی پـردوسره ئی سـمـون کـړی
پښتنویوازی‌په خپـلواکـی بیـر غ او چـت کړی
داپیغام مخکی له جاوید نه سل ځلی خوشحالخان کـړی
«ډاکتر محمد جاوید وردګ د چک جمهوریت»

که مینه نه وای دا جهان به نه وای
داکوزه زمکه پاس اسمان به نه وا ی
دی حقیقت نه انکـار نه شی کیدای
که جهان نه وای نو انسان به نه وای
(شمس بونیری)

د زمانی ننګیالي

ډګروال احمدجان

داسیاپه زړه کښی د پښتنوخاوره د خپل جغرافیائی موقیعت له کبله د کلتوری، سیاسی اوتجارتی ارتباط مرکزاود مدینتونو ځانګـو کـنل کیږی چی دیو ی خوائی خپلی پلوشی په نړی کښی خپری کـړی اود بلی خوائی د پرځوا کونه پدی خاوره یرغـلـته هڅولی دی چی دامـد نیتونـه ویجاړ کـړی.

ډ ګروال احمد جان

دي خاوري په خپله غـیږکښی د یرننګیالي اواتلا ن هم روزلی دی چی د یرغلګـرومخی ته دریدلی دی. یـوتن د دی اتلا نوڅخه خوشحال خان خـتـک دی چی خپلـه توره دقـام په ننګه د مغلوپه ضد را اخلی او وائـی: دافغان په ننګ می وتړله توره
ننګـیالی د زمـانـی خوشحال ختک یم
د پښتون بابا خوشحال خان د توری څخه د ښمنان د ومـره د اریدل چی دی ئی خپله وائی: لا په خوب کښی په لړزه پریوزی له کـته
چی د چاترغو ږ ځماد تـوری شرنګ شی
په پښتـنـوکښی خوشحال خان بابانه یوازی د توری بلکه د قـلـم خاوند هم کـنل کیږی. د قلم په برخه کښی خوشحالخان بابا د پښـتو ادب د ودی جګ پړاوته رسولي دی او د پښتنود یووالی نظرئی ته ئی پکښی دتل لپاره ژ ونـد وربښخلی دی چی وائی:
پښتنوځلمیانوبیامنګلی سری کړی لکه بازمنګلی سـری کاندی په ښکار
درست پښتون د قند هاره تراټکه سره یو د ننګ په کـارښت اواشکار
نن ورځ د خوشحالخان بابا د اشعرد پښتنود تولنیزا ولسولیز ګوند چی د پښتنود یووالي اوخـپلواکـۍ رسـالت وریـغاړه دی نارا د ه.

خـوشحـال خان بابا خـپلـه پیـژندګـلـوی داسـی کـوی:

زه خوشحال د شهباز خان یم	چـی تـورزن یـم کـان پـه کـان
شهبـازخان د یحیـی خان و	چـی بـل نه و هـسی ځـوان
یحیـی خان د اکـوړ ی و	چـی پـه تـوره شـو سلطـا ن
د ا کـهـر بـاد شا په دور	شـود خـپل اولـس نـور خان
د هجرت زود وه ویشـت سن و	چـی زه راغـلـم پـه جـهـان
هـفـه کـال پوره پنځـوس و	چی شهـید شـو شهـبازخان

خـوشحال خـان بابا
(۱۰۲۲ـ ۱۱۰۰ هـ یا ۱٦٤۳ ـ ۱۷۲۱ ع)

که توفیـق د اتفاق پښتـانه مومی
زوړ خوشحال به شی په دا ځبره ځوان

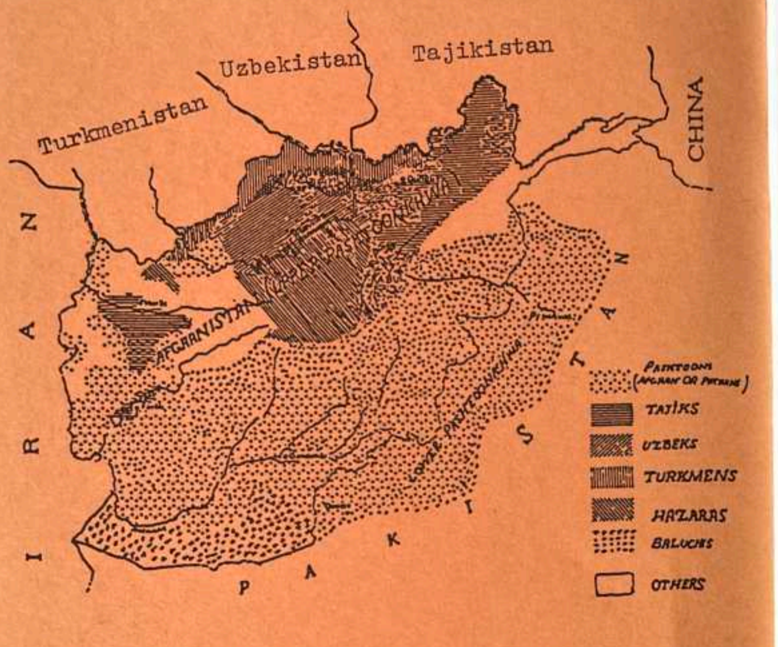

کـه سـپوره وی کـه پـوره وی پـه شـریـکه بـه وی
(بـاچـاخـان)

Das Brot, ob belegt oder trocken, wird unter allen gemeinsam aufgeteilt
(Batscha chan)

Buttered or unbuttered bread will be common (Bacha Khan)